

Djurskyddshandläggarnas arbetssituation med avseende på hot, våld och stress samt hur det påverkar deras djurskyddsbedömningar

*The working situation of the animal welfare inspectors with
regard to threats, violence and stress and how it affects their
assessment of animal welfare*

Helena Wästerlund

Etologi och djurskyddsprogrammet

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet**

Skara 2011

Studentarbete 373

***Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology and Animal Welfare programme***

Student report 373

ISSN 1652-280X

**Djurskyddshandläggarnas arbetssituation med avseende på
hot, våld och stress samt hur det påverkar deras
djurskyddsbedömningar**

*The working situation of the animal welfare inspectors with regard
to threats, violence and stress and how it affects their assessment
of animal welfare*

Helena Wästerlund

Studentarbete 373, Skara 2011

**Grund C, 15 hp, Etologi och djurskyddsprogrammet, Självständigt arbete i biologi,
kurskod EX0520**

Handledare: Frida Lundmark, SLU, Box 234, Gråbrödragatan 19, 532 23 Skara

Examinator: Birgitta Staaf Larsson, SLU, Box 234, Gråbrödragatan 19, 532 23 Skara

Nyckelord: djurskydd, djurskyddshandläggare, arbetssituation, stress, hot,
djurskyddsbedömning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Avdelningen för etologi och djurskydd

Box 234, 532 23 SKARA

E-post: hmh@slu.se, **Hemsida:** www.hmh.slu.se

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. SAMMANFATTNING	5
2. SUMMARY	6
3. INLEDNING	7
3.1 Djurskyddskontrollens organisation fram till 1 januari 2009.....	7
3.2 Proposition (2007/08:63) djurskyddskontroll m.m. i statlig regi	8
3.3 Djurskyddskontrollens organisation efter 1 januari 2009	9
3.4 Jordbruksverkets roll	10
3.4.1 Projekt OSKAR.....	10
3.4.2 Kontrollstatistik	10
3.5 Orsaker och effekter av stress i arbetet.....	11
3.6 Bakgrund, syfte och frågeställningar	12
4. MATERIAL OCH METOD	13
5. RESULTAT	14
5.1 Arbetsituationen.....	14
5.2 Påverkan på djurskyddsbedömningar	15
5.2.1 Hur stressen påverkar djurskyddsbedömningarna	16
5.2.2 Lösningar/förebyggande åtgärder på hur stress påverkar djurskyddsbedömningarna.....	17
5.2.3 Hur hot påverkar djurskyddsbedömningarna.....	18
5.2.4 Lösningar/förebyggande åtgärder på hur hot påverkar djurskyddsbedömningarna	18
5.3 Förändringar sedan övergången från kommuner till länsstyrelserna.....	19
6. DISKUSSION.....	20
7. SLUTSATSER	24
8. TACK!.....	24
9. REFERENSER	25

Bilaga 1: Enkät

1. SAMMANFATTNING

Före år 2009 låg ansvaret för den operativa djurskyddskontrollen hos kommunerna men i och med regeringens proposition 2007/08:63 flyttades ansvaret över till länsstyrelserna. Kontrollresurser i antal årsarbetskrafter minskade något efter överflytten och antalet personer som dessa var fördelade på minskade med 22 % första året och året därpå med ytterligare 35 %. Antalet genomförda kontroller har halverats sedan länsstyrelsen tog över ansvaret för djurskyddskontrollerna. I forskningen har man sett att de största källorna till stress hos andra arbetsgrupper bland annat varit personliga konflikter, hög arbetsbelastning, brist på samordning, organisatoriska begränsningar och ineffektivitet. Djurskyddshandläggare är ett yrke där hot och våld förekommer, inte bara under inspektioner utan även i sociala medier. Syftet med denna studie var att undersöka hur djurskyddshandläggarna upplever sin arbetssituation med avseende på stress, hot och våld samt hur de anser att situationen påverkar deras djurskyddsbedömningar och hur de själva tror att situationen kan förbättras om de anser att detta behövs.

En enkätstudie utfördes där 89 av Sveriges idag 227 djurskyddshandläggare svarade. Över hälften av dessa ansåg att deras arbetsbelastning är hög och på en femgradig skala (där 1 är låg och 5 är hög) låg medelvärdet på 4,5. Majoriteten av handläggarna uppgav att de aldrig eller sällan hinner med de rutinkontroller som är inplanerade och över hälften av dem som svarade angav att de ofta eller mycket ofta känner sig otillräckliga i sitt arbete. Ungefär 75 % av de svarande har känt sig stressade varje dag eller flera dagar i veckan. Lika stor andel har känt sig hotade på arbetstid och 35 % har känt sig hotade efter arbetstid med anledning av arbetet. Cirka 10 % angav att de har blivit utsatta för våld under arbetstid eller med anledning av arbetet.

Nästan 40 % upplevde att stress påverkar deras bedömning/ bedömningsförmåga. Det som uppgavs påverka bedömningarna var framförallt tidsbrist, att de inte hinner kontrollera all djurhållning utan att de endast har möjlighet att kontrollera de allvarligaste bristerna vid anmälningsärenden. Handläggarna har även upplevt att koncentrationsförmågan försämrats och att de riskerar att missa brister vid kontrollerna samt att förmågan att göra objektiva bedömningar påverkas negativt av stress. Den främsta lösning som angavs var mer resurser och fler handläggare. Ytterligare förslag på lösningar var effektivisering av de administrativa systemen samt en organisation och ledning som leder och stödjer sina medarbetare. Ungefär 20 % av djurskyddshandläggarna uppgav att hot påverkar deras bedömning/bedömningsförmåga. De svarande ansåg att hot påverkar bedömningarna då ärendehandläggningen tar längre tid. Både stress och hot upplevdes påverka kommunikationen med djurägaren negativt. Lösningar gällande påverkan av hot ansågs vara att åka två och två på anmälningsärenden, begära polishandräckning eller att byta ut ansvarig handläggare för ett ärende där hot förekommit. Hälften av de svarande ansåg att stressen har ökat sedan övergången från kommunerna till länsstyrelserna och nästan 20 % ansåg att hoten har ökat samt att nästan 25 % ansåg att hotbilden är oförändrad.

Resultaten i denna studie visar på att majoriteten av djurskyddshandläggarna känt sig stressade i sitt arbete, de anser att arbetsbelastningen är hög och att de ofta känner sig otillräckliga i sitt arbete. Det förekommer att handläggarna blir utsatta för hot och våld, men våld förekommer inte i lika stor utsträckning som hot. Runt hälften av handläggarna angav att stress och hot påverkar deras förmåga att göra djurskyddsbedömningar och de lösningar som de ser är bland annat mer resurser och ett ökat samarbete vid kontroller.

2. SUMMARY

The municipalities were responsible for the control of animal welfare until 2009 when the government left a statement to transfer the responsibility for control of animal welfare to the county administrative boards. Control resources in the number of employees decreased slightly after the transfer. The number of animal welfare inspectors decreased by 22 % during the first year and additionally 35 % the second year. The number of inspections carried out has decreased by half since the responsibility for the control of animal welfare was transferred to the county administrative board. Research has found that major sources of stress in other occupational groups have included interpersonal conflict, heavy workloads, lack of team coordination, organizational constraints and inefficiencies. Animal welfare inspector is a profession where threats and violence occur, not only during the inspections but also in social media. The aim of this study was to examine how the animal welfare inspectors experience their working situation in terms of stress, threats and violence, how they think the situation affects their animal welfare assessments and what solution they request if their assessments are affected.

A questionnaire study was conducted in which 89 of 227 animal welfare inspectors in Sweden responded. More than half of the respondents felt that their workload is high and on a five-point scale (1 being low and 5 is high) the mean was 4,5. The majority of the inspectors reported that they never or rarely have time for the scheduled routine controls and more than half of the respondents indicated that they often or very often feel inadequate in their work. About 75 % of the inspectors have felt stressed every day or several days a week. The same proportions of inspectors have felt threatened at work and 35 % have felt threatened after working hours because of the job. Around 10 % stated that they have been exposed to violence during working hours or because of the job.

Nearly 40 % experienced that stress affected their assessment skills. The inspectors said that time constraints affect their assessments and that they do not have time to control all reports about deficient animal husbandry made by the general public or veterinarians. Further they felt that they only spent time and energy on the most serious deficiencies. The respondents also felt that the ability to concentrate has deteriorated and that there is a risk of missing deficiencies during inspections. Stress was also considered to have negative effect on the ability to make objective assessments. The main solution that was stated was more resources and more inspectors. Efficiency of the administrative systems and an organization and management that leads and supports its employees was other solutions proposed. About 20 % of inspectors reported that threat affects their assessments skills. They considered that threat affects the assessments because the handling of cases will take longer time. The inspectors also experienced that stress and threats had a negative impact on the communication with the owner of the animals. It was proposed that two inspectors should accompany on the reported cases to solve the impact of threats. Other solutions were to request assistance from the police or to replace the inspector in charge of a case where the threats occurred.

The results of this study show that the majority of animal welfare inspectors felt stressed in their work, they considered that the workload is high and that they often feel inadequate in their work. It appears that inspectors are subject to threats and violence, but violence is not as common as threats. About half the inspectors indicated that stress and threats affecting their ability to make welfare assessments and the solutions they see are among other things more resources and greater cooperation at the controls.

3. INLEDNING

I detta arbete kommer jag att benämna alla handläggare, inspektörer och kontrollanter av djurskydd som handläggare. Efter Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd¹ skiftade man från att benämna djurskyddstillsyn till djurskyddskontroll. Av den anledningen förekommer båda benämningarna i detta arbete beroende på vilken tidsperiod som omtalas.

3.1 Djurskyddskontrollens organisation fram till 1 januari 2009

Före 2009 ansvarade kommunerna, länsstyrelserna och Statens jordbruksverk för kontrollen av djurskyddslagstiftningen (24 § djurskyddslagen [1988:534] i dess lydelse före 2009-01-01). Kommunerna hade det huvudsakliga ansvaret för den operativa kontrollen, det vill säga kontrollen hos dem som äger eller ansvarar för djur (prop. 2007/08:63). Enligt 24 § djurskyddslagen ([1988:534] i dess lydelse före 2009-01-01) låg ansvaret hos den eller de kommunala nämnder som hade hand om miljö- och hälsoskyddsområdet. Enligt Riksrevisionens granskning (RiR 2003:1) förekom det att kommuner samarbetade när det gällde kontrollen och hade gemensamma handläggare. Riksrevisionen (RiR 2003:1) fann att cirka 30 av landets kommuner samarbetade med varandra när det gällde djurskyddskontroll och ett ökat samarbete var något som efterfrågades i utredningen. Kommunernas djurskyddskontroll kunde ske på tre sätt; planerad kontroll, oplanerad kontroll efter anmälan från allmänheten och kontroller i samband med specifika projekt till exempel granskning av en viss sorts djur. Enligt Riksrevisionens granskning (RiR 2003:1) var hälften av kommunernas genomförda kontroller planerade och andra hälften kontroller efter anmälan, det framgår inte av rapporten i vilken grad projektinriktade kontroller skedde.

Länsstyrelserna ansvarade för den regionala djurskyddskontrollen (RiR 2003:1). De skulle kontrollera kommunernas djurskyddsarbete, vara ett stöd för och verka rådgivande till kommunerna (RiR 2003:1). De skulle arbeta för att djurskyddsarbetet skulle vara effektivt och likvärdigt inom länet (prop. 2007/08:63). Länsstyrelserna fastställde kommunernas beslut gällande omhändertagande av djur eller djurförbud och verkade som en överprövningsinstans om kommunernas beslut enligt djurskyddslagen överklagades (prop. 2007/08:63; RiR 2003:1). Länsstyrelserna ansvarade även för förprövningen av djurstallar (prop. 2007/08:63; RiR 2003:1). Om den offentliga kontrollen hos någon kommun inte fungerade hade länsstyrelsen rätt enligt 24 e § djurskyddslagen ([1988:534] i dess lydelse före 2009-01-01) att förelägga kommunen gällande bristerna för att avhjälpa dessa. Om djurskyddskontrollen varit grovt eller under en längre tid åsidosatt hos kommunen kunde länsstyrelsen ansöka om överflyttning av verksamheten hos regeringen (24 f § djurskyddslagen [1988:534] i dess lydelse före 2009-01-01).

Flertalet utredningar har tidigare granskat organisationen av det svenska djurskyddet. År 2000 kom utredningen Ett förbättrat djurskydd (SOU 2000:108) där kritik bland annat riktades mot att den lokala tillsynen inte uppfyllde de krav som EU ställt i olika direktiv samt att tillsynen var ojämn och otillräcklig. Förslaget som togs fram i utredningen var att flytta över de uppgifter som djuravdelningen och distriktsveterinärsavdelningen på

---

¹ EUT L 165, 30.4.2004, s. 1, Celex 32004R0882

Jordbruksverket samt Centrala försöksdjursnämnden och de djurförsöksetiska nämnderna innehade till en ny myndighet, Statens djurskyddsmyndighet. Till denna myndighet fanns även förslaget att flytta den regionala och lokala tillsynen över djurskyddslagen. Jordbruksverket föreslog istället i sitt yttrande till utredningen att de uppgifter som den Centrala försöksdjursnämnden och de djurförsöksetiska nämnderna utförde skulle flyttas över till Jordbruksverket samt att den lokala djurskyddstillsynen skulle överföras till länsstyrelserna (Jordbruksverket, 2001-04-04). Denna utredning ledde fram till att 4 § i djurskyddslagen (1988:534) ändrades för att kunna tillämpas för alla djur, inte bara produktionsdjur och tävlingsdjur som paragrafen omfattade tidigare (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 9 juni 2011).

Vid Riksrevisionens granskning (RiR 2003:1) uppmärksammades brister gällande utformningen och omfattningen av Jordbruksverkets stöd och uppföljning av djurskyddsarbetet på lokal och regional nivå. Riksrevisionen fann även att det var stora skillnader mellan kommunerna i tillsynsfrekvens, vilket medförde skillnader i kvaliteten av tillsynen mellan kommunerna och att djurägare blev olika behandlade. Enligt regeringens proposition gällande Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn (2004/05:72) skulle den lokala tillsynen förstärkas och bli mer likvärdig över landet samt att de centrala tillsynsmyndigheternas ansvar för tillsynen skulle stärkas och tydliggöras. Denna proposition ledde fram till ändringar i djurskyddslagen ([1988:534] i dess lydelse före 2009-01-01) där 24 a-d §§ lades till, dessa berörde bland annat samarbete mellan kommunerna, mellan kommunerna och länsstyrelserna samt att länsstyrelserna fick rätt att förelägga kommuner om tillsynen åsidosattes.

Det svenska djurskyddet har även blivit granskat av den Europeiska kommissionens kontor för kontroll av livsmedels- och veterinära frågor, FVO (The Food and Veterinary Office) (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 23 maj 2011). Enligt A. Barchiesi har FVO genomfört ett antal revisioner för att kontrollera hur Sverige uppfyllde gemenskapens lagstiftning och riktat viss kritik mot Sverige. Kritiken gällde såväl implementering och tillämpning av lagstiftningen som kvaliteten av den offentliga djurskyddskontrollen i landet. I anslutning till sina revisioner har FVO anmärkt på bland annat följande brister: otillräcklig samordning mellan myndigheter, långsam uppföljning av kontrollärenden, dålig återkoppling av ärenden som överlämnas mellan myndigheter, behov av upprätthållande av kontrollpersonalens kompetens, beslut om lämpliga åtgärder för att rätta till de brister som upptäcks vid den offentliga kontrollen, samt i vissa fall även otillräcklig implementering av EU:s direktiv i den svenska lagstiftningen (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 23 maj 2011). Åtgärder efter FVO:s kritik har bland annat resulterat i förändringar eller tillägg i föreskrifter samt olika projekt (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 23 maj 2011).

3.2 Proposition (2007/08:63) djurskyddskontroll m.m. i statlig regi

Den 28 februari 2008 lämnade dåvarande regeringen en proposition till riksdagen gällande djurskyddskontroll m.m. i statlig regi (2007/08:63). I propositionen fanns förslaget att flytta bland annat ansvaret för djurskyddskontrollen från kommunerna till länsstyrelserna och förslag om att flytta prövningen av tillstånd för yrkesmässig verksamhet och verksamhet av större omfattning med bl.a. sällskapsdjur enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) från kommunerna till den myndighet som regeringen bestämmer (prop. 2007/08:63).

Det fanns flera skäl för förslaget att flytta kontrollen till länsstyrelsen. Enligt proposition (2007/08:63) ansåg regeringen att det var svårt att styra djurskyddskontrollen eftersom

kommuner enligt svensk grundlag är självstyrande. Exempelvis prioriterade de själva vilka frågor som skulle behandlas inom kommunerna samt tilldelningen av resurser till djurskyddskontrollen (prop. 2007/08:63). Eftersom ansvaret för djurskyddskontrollerna låg hos ca 290 kommuner och 21 länsstyrelser ansåg regeringen att det var för tidskrävande och komplicerat att samordna och ha en uppföljning av en verksamhet som var av sådan omfattning (prop. 2007/08:63). Regeringen menade att allt detta skulle underlättas av att det blev färre och större kontrollenheter (prop. 2007/08:63). Då länsstyrelserna dessutom sedan 1 januari 2008 hade ansvaret för tvärvillkorskontrollen skulle flytten av djurskyddskontrollen minska risken för dubbelkontroller (prop. 2007/08:63). Genom att även flytta över djurskyddskontrollen till länsstyrelserna skulle risken minska för att olika slutsatser dras om lagstiftningen är uppfylld eller inte samt om hur stor en avvikelse är (prop. 2007/08:63).

Regeringen ansåg även i proposition (2007/08:63) att om man hade en mer samlad kontrollmyndighet skulle det kunna ge en ökad kompetens och möjlighet för specialisering, men även möjligheten för handläggarna att arbeta heltid med djurskydd. Genom att antalet anställda som arbetar på samma myndighet ökar leder det till en förändrad arbetsituation då risken minskar för att hamna i jävsituationer och genom att det ensamma arbetet minskas blir det säkrare för handläggarna att hantera hotfulla situationer (prop. 2007/08:63).

Regeringen hade i propositionen tagit med i bedömningen vissa risker som enligt remissvaren fanns med överflytten, till exempel att vissa kontrollobjekt som låg på längre avstånd från länsstyrelsen inte skulle prioriteras på grund av detta. Regeringen ansåg att man inte behövde tvivla på länsstyrelsen gällande detta då det ställs krav enligt lagstiftningen på hur kontrollen ska utföras (prop. 2007/08:63). Riksdagens beslut fattades den 11 juni 2008 och lydde som så att staten tar över kommunernas ansvar för djurskyddsarbetet från och med den 1 januari 2009 (Riksdagen, 2011b).

3.3 Djurskyddskontrollens organisation efter 1 januari 2009

Vid övergången till statlig djurskyddskontroll den 1 januari 2009 var det reglerna för verksamhetsövergång som gällde och de arbetstagare som flyttades över från kommunerna till länsstyrelserna var de som i sin tjänst arbetade stadigvarande mer än 50 % med djurskydd (E. Erikmarck, Länsstyrelsen Västmanlands län, personligt meddelande, 20 maj 2011). Antalet kontrollmyndigheter minskade nu från cirka 290 till 21. För djurskyddshandläggarna finns sedan överflytten närhet till länsveterinärer, jurister, ansvariga för stöd, förprovning och så vidare men även större möjligheter för handläggarna att samarbeta, diskutera och ta stöd av varandra i sitt arbete (E. Johansson, Länsstyrelsen Norrbottens län, personligt meddelande, 13 maj 2011). Enligt E. Johansson ser strukturen hos varje länsstyrelse olika ut, vissa har delat upp länet i geografiska områden och andra har delat upp arbetet efter djurslag. Det skiljer sig även gällande hur de har kombinerat djurskyddskontrollen och de kontroller som ska ske av tvärvillkoren (E. Johansson, Länsstyrelsen Norrbottens län, personligt meddelande, 13 maj 2011).

Inför överflytten till länsstyrelsen startades projekt ELOF, Enkel och Likvärdig Offentlig Kontroll, av Jordbruksverket för att den offentliga kontrollen av djurskyddet skulle bli mer likvärdig, effektiv, riskbaserad och rättssäker (Jordbruksverket, 2008a). Projektet var en hjälp för kommunerna och länsstyrelserna att överföra nödvändig information från kommunerna till länsstyrelserna men även att ta fram hjälpmedel så som djurskyddskontrollregister (DSK), ärendehanteringssystem, beslutsmallar och vägledningar i

syfte att till exempel öka förutsättningarna för en likriktad kontroll och handläggning hos länsstyrelserna runt om i landet (Jordbruksverket, 2008a). Uppgifterna till DSK kom från Jordbruksverkets register om gris, nöt, fjäderfä, får och get samt transportörer och slakterier (Jordbruksverket, 2008b). Ärendehanteringssystemet togs fram i programmet Platina för handläggning av djurskyddskontrollärenden samt diarieföring och det skulle även innehålla underlag till dokumentmallar (Jordbruksverket, 2008a). DSK och Platina kopplades samman bland annat för att det skulle vara möjligt att se historik över gamla djurskyddsärenden för varje djurhållare (Jordbruksverket, 2009).

3.4 Jordbruksverkets roll

Jordbruksverket var fram till 2004 den centrala förvaltningsmyndigheten och ansvarade därmed för djurskyddsfrågor på en högre nivå än länsstyrelserna (prop. 2007/08:63). Jordbruksverkets uppgift var att samordna kontrollmyndigheterna samt att ge stöd, råd och vägledning till dem (prop. 2007/08:63; Djurskydd med helhetssyn, 2006). År 2004 bildades Djurskyddsmyndigheten och ersatte då Jordbruksverket som central myndighet för djurskyddskontrollen samt övertog dess ansvar och uppgifter (Djurskydd med helhetssyn, 2006). Djurskyddsmyndigheten fick under sin tid även bemyndigande att föreskriva om hur den offentliga kontrollen skulle bedrivas (65 § djurskyddsförordningen [1988:539]). Djurskyddsmyndigheten hade detta ansvar fram till 1 juli 2007 då Riksdagen avvecklade dess verksamhet och Jordbruksverket återfick ansvaret och uppgifterna (Riksdagen, 2011a; prop. 2007/08:63).

3.4.1 Projekt OSKAR

Under hösten 2010 utfördes den första FVO-kontrollen sedan ansvaret för djurskyddskontrollen flyttades över till länsstyrelserna. Den främsta kritiken som då framkom gällde samordningen av kontrollen (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 23 maj 2011). Efter kritik från FVO samt brister som Jordbruksverket själv sett med organisationen av djurskyddet har de startat projektet OSKAR, Offentlig Samsyn Kontroll Analys och Rutiner, i ett försök att komma tillrätta med de brister som finns (A. Barchiesi, Jordbruksverket, personligt meddelande, 23 maj 2011). Syftet med projektet OSKAR är att, i samverkan med länsstyrelserna, likrikta och effektivisera djurskyddskontrollen ytterligare (Jordbruksverket, 2011a). Enligt Jordbruksverket (2011a) är planen med detta projekt att förbättra samsynen genom att skapa ett handläggarstöd med bland annat processbeskrivningar för länsstyrelsen. Förändringar i rutiner och administrativa system ska skapa gemensamma förutsättningar för effektivare djurskyddskontroll (Jordbruksverket, 2011a). En nationell utvecklingsplan ska tas fram via projekt OSKAR för dem som arbetar med djurskydd (Jordbruksverket, 2011a). Även en plan för registervård av djurskyddskontrollregistret och rutiner för uppföljning samt utvärdering av djurskyddskontrollen ska tas fram (Jordbruksverket, 2011a).

3.4.2 Kontrollstatistik

Enligt Jordbruksverkets statistik (Jordbruksverket, 2011b) kan man se att kontrollresurser i antalet årsarbetskrafter har minskat något sedan länsstyrelsen tog över djurskyddskontrollen (Tabell 1). Från 2008 till 2009 minskade antalet personer som dessa årsarbetskrafter var fördelade på med cirka 22 % (102 personer). Från 2009 till 2010 minskade antal personer med ungefär 35 % (129 personer). Man kan även i statistiken se att antalet genomförda kontroller har minskat med ungefär 55 % sedan ansvaret flyttades över till länsstyrelsen (Tabell 1).

Tabell 1 - Sammanställning över kontrollstatistik hämtad från Jordbruksverkets hemsida.

Statistikpost	2006	2007	2008	2009	2010
Kontrollresurser i antal årsarbetskrafter	173	172	183	145	162
.. fördelade på antal personer	500	484	467	365	239
Antal genomförda kontroller	23 120	22 813	23 018	12 731	12 882

3.5 Orsaker och effekter av stress i arbetet

Situationer som upplevs stressande kan ha långsiktiga effekter på fysisk och psykisk hälsa (Paulhan, 1992). I en studie av Nixon et al. (2011) gjordes en metaanalys på förhållandet mellan stressfaktorer inom arbetet och symptom på stress. De stressfaktorer som undersöktes var personliga konflikter, bristande kontroll, organisatoriska begränsningar och tvetydighet samt konflikter gällande arbetsroll, arbetsbelastning och arbetstid. De fysiska symptom på stress som fanns med i beräkningarna var ryggvärk, huvudvärk, ansträngda ögon, sömnproblem, yrsel, trötthet, minskad aptit och magproblem. Metaanalysen visade att ovanstående stressfaktorer var signifikant och positivt relaterade till symptom på stress. Enligt Nixon et al. (2011) var organisatoriska begränsningar, personliga konflikter och arbetsbelastning starkast relaterade till symptom på stress. Bland de symptom på stress som undersöktes var problem med magen och sömn signifikant relaterade till fler stressfaktorer än de andra fysiska symptomen.

Många forskare har undersökt vad vissa yrkesgrupper i olika länder upplever som de största orsakerna till stress i arbetet. Liu et al. (2007) undersökte hur stress påverkar anställda på universitet, både lärare och övrig personal, i USA och Kina. Studien visade att de anställda i USA upplevde att bland annat brist på kontroll över arbetet, direkta personliga konflikter, brist på samordning av arbetslaget, känsla av överväldigande och frustration i arbetet gav ökad stress. I Kina upplevde de anställda att bland annat misstag i arbetet, indirekta konflikter, anställningsvillkor, brist på utbildning och känsla av hjälplöshet gav upphov till stress (Liu et al., 2007). Enligt Narayanan et al. (1999) är personliga konflikter, hög arbetsbelastning samt ineffektivitet och slöseri med tid det som kontorsanställda, universitetslärare och butikspersonal i USA anser som mest stressande. Den metod som de tre yrkesgrupperna oftast använder sig av för att hantera stressen är att prata med sina närmaste chefer eller med sina kollegor (Narayanan et al., 1999). Keenan & Newton (1985) undersökte stress hos unga professionella ingenjörer från England och såg att den största källan till stress var om tid eller arbetsinsatser hade använts ineffektivt eller gått till spillo. Den näst vanligaste orsaken till stress visade sig vara personliga konflikter, exempelvis möten mellan människor med dold fientlighet och verbal aggression (Keenan & Newton, 1985).

3.6 Bakgrund, syfte och frågeställningar

Många utredningar har gjorts när det gäller Sveriges djurskyddskontroll, vilka framförallt riktar sig mot kontrollens organisation, effektivitet och brister. Hittills har dock ingen utredning riktat in sig på arbetssituationen som råder för djurskyddshandläggarna. Enligt M. Gårdlund (Länsstyrelsen Skånes län, personligt meddelande, 2 februari 2011) är djurskyddshandläggare ett yrke där det förekommer hot och våld vilket bör tas på allvar. Det förekommer även hot inom de sociala medierna så som bloggar med mera där Jordbruksverket, länsstyrelser, enskilda djurskyddshandläggare och andra anställda hängs ut (M. Gårdlund, Länsstyrelsen Skånes län, personligt meddelande, 12 maj 2011). Hot kan leda till stress som i sin tur kan påverka oss både fysiskt och psykiskt (Paulhan, 1992; Pugliesi, 1999). Studien utfördes för att få en övergripande bild över hur arbetssituationen ser ut enligt de djurskyddshandläggare som operativt arbetar med djurskyddskontroll då det är ett yrke som många från Etologi och djurskyddsprogrammet kan komma att arbeta inom.

Syftet med denna studie var att undersöka hur djurskyddshandläggarna upplever sin arbetssituation med avseende på stress, hot och våld samt hur de anser att situationen påverkar deras djurskyddsbedömningar och hur de själva tror att situationen kan förbättras om de anser att detta behövs.

Frågeställningarna var följande:

- Hur anser djurskyddshandläggarna att deras arbetssituation ser ut med tanke på stress, hot och våld?
- Anser djurskyddshandläggarna att stress och hot påverkar deras djurskyddsbedömningar?
- Om situationen påverkar djurskyddshandläggarnas djurskyddsbedömningar, på vilket sätt påverkas bedömningarna? Vilka lösningar ser de?
- Hur anser djurskyddshandläggarna att situationen har förändrats sedan övergången från kommunen till länsstyrelsen?

4. MATERIAL OCH METOD

Genom att använda SLU Enkätgenerator (<http://enkater.slu.se>) utarbetades en webbenkät. I introduktionen fanns information om syfte, bakgrund och användningsområde. Själva enkäten var uppdelad i tre delar. Första delen innehöll frågor gällande bakgrundsinformation om bland annat arbetsplats och utbildning (Bilaga 1). Del två innehöll frågor kring arbetssituationen och del tre innehöll frågor om hur handläggarna tror att deras djurskyddsbedömningar påverkades av stress och hot (Bilaga 1).

Enkäten skickades ut den 1 april 2011 via mail av Eva Erikmarck, Länsstyrelsen Västmanlands län. Detta för att kunna skicka ut enkäten via länsstyrelsernas interna sändlista för att nå ut till alla djurskyddshandläggare i Sverige. I denna sändlista ligger det 227 kontakter (E. Erikmarck, Länsstyrelsen Västmanlands län, personligt meddelande, 13 maj 2011). Anledningen till detta var att inte begränsa enkäten till ett visst antal handläggare på varje länsstyrelse utan att ge alla en chans att svara då arbetet handlar om hur de upplever sin situation. Den 13 april skickades en påminnelse ut, även denna via Eva Erikmarck. Ytterligare en påminnelse skickades ut den 20 april samt ett tack till alla dem som redan svarat och enkäten stängdes den 21 april 2011.

Resultatet sammanställdes i SLU Enkätgenerator och presenteras med deskriptiv statistik.

5. RESULTAT

Av de 227 tillfrågade djurskyddshandläggare svarade 89 stycken, vilket gav en svarsfrekvens på 39 %. Samtliga länsstyrelser var representerade och flest enkätsvar inkom från Västra Götalands och Skånes länsstyrelser. Det var en varierande svarsfrekvens på de individuella frågorna då alla som svarade inte svarade på samtliga frågor.

5.1 Arbetsituationen

Överlag ansåg de svarande att arbetsbelastningen ligger på medel till hög nivå och ungefär hälften ansåg att deras arbetsbelastning är hög (Tabell 2). Medelvärden för arbetsbelastningen låg på 4,5. Upplevelsen av hur arbetsgruppen fungerar varierade mellan dålig till bra, där medelvärdet låg på 3,6 (Tabell 2). Majoriteten av de svarande uppgav att de aldrig eller sällan hinner med alla de rutinkontroller som är inplanerade, medelvärdet låg på 2,3 (Tabell 2). Över hälften av de svarande handläggarna angav att de ofta eller mycket ofta känner sig otillräckliga i sitt arbete (Tabell 2). Medelvärdet för känslan av att vara otillräcklig på arbetet låg på 3,6.

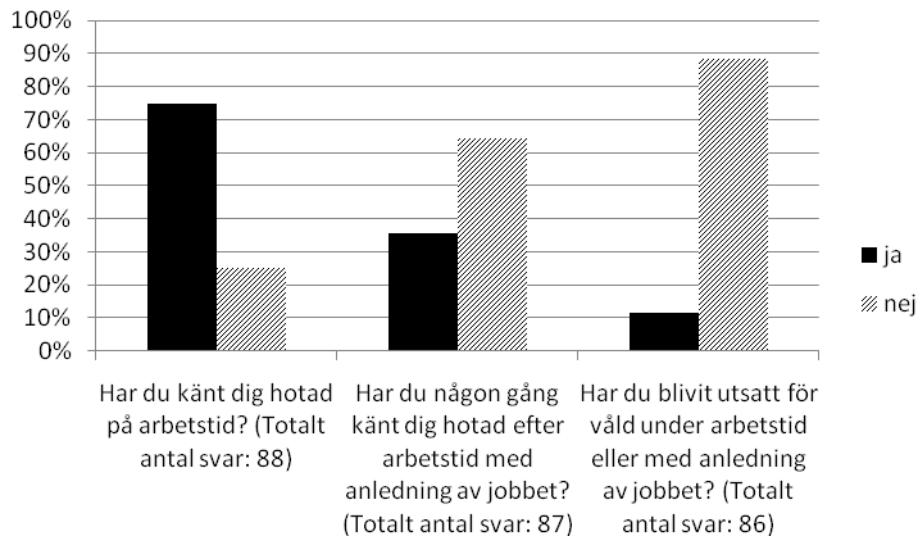
Tabell 2 – Andel svar på frågor gällande arbetsituationen (angivet i %). Efter varje fråga anges skalans utsträckning i parantes.

	1	2	3	4	5
Hur anser du att din arbetsbelastning är? (1: låg, 5: hög) Totalt antal svar: 87	0	0	8	39	53
Hur anser du att arbetsgruppen fungerar? (1: dålig, 5: bra) Totalt antal svar: 86	1	17	21	40	21
Hinner du med alla de rutinkontroller som är inplanerade? (1: aldrig, 5: alltid) Totalt antal svar: 87	31	24	32	8	5
Känner du dig ofta otillräcklig i ditt arbete? (1: aldrig, 5: mycket ofta) Totalt antal svar: 87	1	22	21	26	30

Av de handläggare som deltog i enkäten arbetar 78 % övertid med 1 till 5 timmar per vecka och 14 % arbetar övertid med 6 till 10 timmar per vecka. Endast 8 % av de svarande arbetar aldrig mer än den avtalade arbetstiden. (Totalt antal svar: 88)

Rörande stress i arbetet upplevde 34 % av de svarande att de känner sig stressade varje dag, 43 % känner sig stressade flera dagar i veckan och 13 % ansåg sig stressade en dag i veckan. Vidare angav 3 % att de känner sig stressade varannan vecka och 6 % känner sig stressade en gång i månaden. Endast 1 % av de svarande uppgav att de aldrig känner sig stressade i sitt arbete. (Totalt antal svar: 88)

Majoriteten av de svarande har blivit hotade på arbetstid, ungefär en tredjedel har känt sig hotade efter arbetstid med anledning av jobbet och en tiondel angav att de har blivit utsatta för våld (Figur 1).

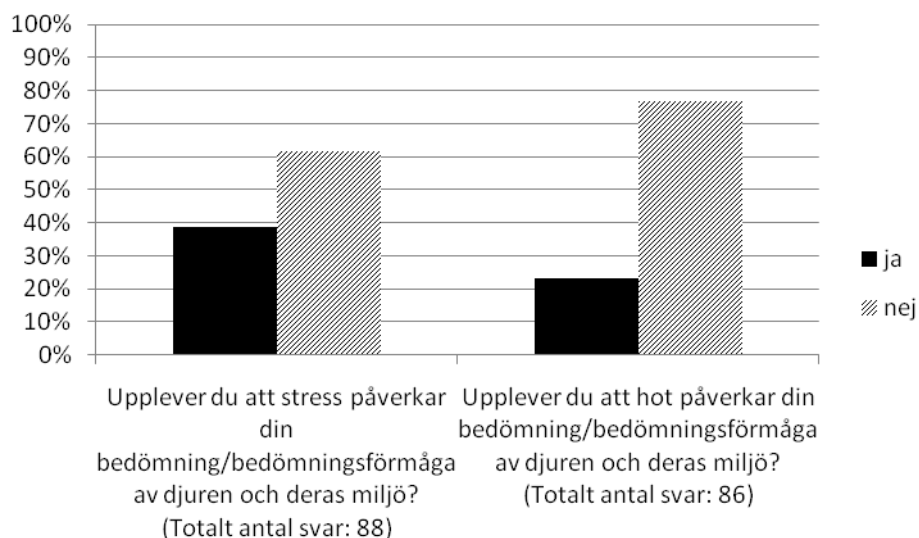

Figur 1 - Andel svar gällande hur många av de svarande handläggarna som har känt sig hotade eller som har blivit utsatta för våld.

Av de handläggare som deltog i enkäten har 6 % känt sig hotade en gång i månaden. Hotade flera gånger i halvåret har 11 % av de svarande känt sig och 39 % har känt sig hotade en gång i halvåret. Av de svarande uppgav 16 % att de känner sig hotade en gång per år och 28 % uppgav att de känner sig hotad mer sällan än en gång per år. (Totalt antal svar: 71)

5.2 Påverkan på djurskyddsbedömningar

Nästan två femtedelar av de svarande handläggarna upplevde att stress påverkar deras bedömning/bedömningsförmåga av djuren och deras miljö och ungefär en femtedel upplevde att hot påverkar bedömning/bedömningsförmåga av djuren och deras miljö (Figur 2).

Figur 2 - Andel svar om hur de svarande handläggarna upplever att stress och hot påverkar deras bedömning/bedömningsförmåga av djuren och deras miljö.

5.2.1 Hur stressen påverkar djurskyddsbedömningarna

Totalt antal svarande på denna fråga var 33 stycken och av dessa angav 30 % att brist på tid påverkar deras bedömningar. Handläggarna upplevde att de inte hinner gå igenom ärenden grundligt och att de i vissa fall inte hinner ut på kontroll innan det är för sent. De känner att de inte hinner kontrollera all djurhållning vid anmälningsärenden utan de hinner bara lägga ner tid på de allvarligaste avvikelserna och resten får bortprioriteras. De ansåg att de riskerar att vara snällare i sin bedömning än vad de borde vara då mindre brister inte kontrolleras. Stressen uppgavs dessutom förlänga själva handläggningstiden av ärenden.

Att koncentrationsförmågan försämras av stress och det blir lätt att tappa fokus samt att missa saker som annars skulle ha kommit ihåg eller kontrollerats, ansåg 24 % av de svarande handläggarna. De upplevde även att det blir svårare att tänka klart när de är stressade och att de kan känna sig splittrade när de har många svåra ärenden på gång samtidigt. Stress uppgavs även ge större risk att göra slarvfel i rapport- och beslutskrivning.

Av de svarande uppgav 42 % att stress gör att de är mindre noggranna, att de lättare missar något samt att de bortser från vissa brister för att inrikta sig mot mer basala saker eller för att minska antalet uppföljningar. En av de svarande handläggarna uppgav att hon/han blivit ombedd av sin chef att sänka kvalitetsnivån på sitt arbete för att hinna fler ärenden. Av prioriteringsskäl används så kallade brevkontroller. Vid anmälan om till exempel bristande rastning av hund eller ensamhållen häst skickas ett informationsbrev om gällande lagstiftning ut till djurhållaren istället för att en kontroll utförs, men inkommer fler anmälningar genomförs en kontroll. Risken med denna kontroll angavs vara att bakom anmälan kan det finnas andra allvarliga djurskyddsbrister som inte blir kontrollerade. En djurskyddshandläggare nämnde att det är svårt att hålla ihop helheten och att det kan vara svårt att prioritera under stress. Stressen uppgavs dessutom påverka ens förmåga att göra objektiva bedömningar. En handläggare svarade att det har hänt att denne tagit i hårdare med lagstiftningens hjälp i sina bedömningar eller haft glesare mellan fingrarna för att han/hon inte mäktat med. En annan handläggare uppgav att han/hon ibland riskerar att gå för hårt fram mot en djurägare om handläggaren är stressad eller under press och att tid till reflektion samt till att fatta genomtänkta beslut inte alltid finns.

Endast 6 % av handläggarna ansåg att kommunikationen med djurägare påverkas på ett negativt sätt av stress då de bland annat upplevde att de blir mindre tydliga.

5.2.2 Lösningar/förebyggande åtgärder på hur stress påverkar djurskyddsbedömningarna

Totalt inkom 33 svar gällande förslag på lösningar och förebyggande åtgärder på stress i arbetet. Mer än hälften av dessa (52 %) angav att större resurser och fler handläggare skulle minska stressen och dess påverkan på bedömningarna. En minskad arbetsbelastning skulle innebära en ökad kvalitet på kontrollerna med mindre brister i bedömningarna vilket skulle leda till att bedömningarna blir rättvisare. En handläggare uppgav att en förändring av arbetssättet skulle innebära att de hinner med anmälningar och rutinkontroller i ett normalt arbetstempo.

Av de svarande angav 24 % att förbättringar av de administrativa uppgifterna och de administrativa systemen kan minska en del av stressen och lösa en del av den tidsbrist som många av handläggarna upplever. De upplevde att de administrativa systemen tar mycket av den tid som skulle kunna läggas på att utföra själva kontrollerna. Om dessa system och de administrativa rutinerna förbättras ansåg flera av handläggarna att de kan fokusera mer på själva arbetet och hinna med fler kontroller. Förslag som nämndes är effektivisering av datasystemen (speciellt nämns DSK), kortare checklistor vid anmälningsärenden och att fakturering läggs på en administratör. Ett förslag som en handläggare tog upp var att kontrollanter i fält skulle avlastas de administrativa uppgifterna som finns i anslutning till exempelvis avgiftsbeslut, djurförbudsprövningar och omhändertagandeprövningar. Då skulle tiden istället kunna användas till kontroller och bedömningar. Andra administrativa uppgifter som handläggare uppgav stjal tid från kontroller och bedömningar av djurskyddet är skötsel av hemsidor, ta fram statistik och allmänna handlingar till media samt allmänheten. Det efterfrågades även ett mer lättarbetat diariesystem.

Något som 12 % av handläggarna påpekade, som skulle underlätta situationen och minska stressen, var en stark och tydlig struktur samt en organisation som leder och stödjer sina medarbetare i svåra situationer. Det ansågs vara viktigt med en ledning som förstår arbetssituationen och som värnar om handläggarna samt en kunnig och stöttande chef som kan prioritera bland arbetsuppgifter och som har tid att diskutera med sina handläggare. Detta för att uppnå så bra bedömningar som möjligt.

Av djurskyddshandläggarna ansåg 12 % att åka två handläggare gemensamt på kontroller underlättar fältarbetet och minskar stressen och oron inför en kontroll. Detta skulle även ge möjlighet till diskussioner och att ha någon att bolla idéer med vilket skulle ge stöd åt handläggarna under och efter kontrollerna. Det efterfrågades även mer diskussioner kring aktuella ärenden inom djurskyddsgruppen.

En handläggare menar att för att kunna förbättra bedömningar/bedömningsförmågan behövs en lägre nivå av negativ stress och en minskad arbetsbelastning. Att känna sig trygg i sin yrkesutövning skulle ge en bättre bedömning/bedömningsförmåga ansåg en annan handläggare. För att förbättra sin bedömning/bedömningsförmåga ansåg 6 % av de svarande att handläggarna behöver se mer bra djurhållning, vilket skulle vara möjligt genom fler rutinkontroller då dessa är mindre stressande och mer utvecklande. Detta uppgavs leda till att handläggarna har möjlighet att känna mer tillfredställelse över arbetet. På individnivå efterfrågades även personlig utveckling och utbildning i kommunikation och konflikthantering. Det efterfrågades även tid för att hålla sig uppdaterad genom fortbildning

och tid avsatt för att kunna specialisera sig inom vissa delområden. En handläggare ansåg att det även behöver säkerställas att det finns klara förväntningar på arbetstagaren. För de som har svårt att acceptera att de inte hinner ut på alla kontroller föreslogs, av en annan handläggare, att det kan erbjudas någon form av terapi för att bearbeta detta.

5.2.3 Hur hot påverkar djurskyddsbedömningarna

Totalt antal svarande på denna fråga var 16 handläggare. En handläggare ansåg att hot leder till negativ stress vilket resulterar i sämre kvalitet på kontrollerna. En annan av handläggarna uppgav att sämre bedömningar görs och kommunikationen med djurhållaren blir sämre. Två av de svarande ansåg dock att bedömningsförmågan kan vara densamma eller till och med vara något hårdare i situationer där hot förekommit.

En av de svarande upplevde att bedömningarna tar längre tid om en hotfull situation uppstått då man ibland får skjuta upp kontrollen till dess att polis kan närvara. Koncentrationen dras från kontrollen och bedömningen då handläggarna vill komma från platsen så fort som möjligt för att klara sig helskinnad. Det ansågs även av en handläggare att om hot förekommer kan det bli svårt att ställa vissa frågor till djurägare eller att det blir problem med att undersöka djurens miljö, som ett exempel får handläggaren kanske inte se alla utrymmen där djur hålls. Om handläggaren måste återkomma för att fullfölja kontrollen uppgavs risken finnas att djurägaren ändrat saker i miljön eller med djuren. Det angavs av en djurskyddshandläggare att det ibland händer att ett byte av handläggare sker under ett ärendes gång för att de inte når fram till vissa djurägare. Risken finns då att kollegan inte är fullt lika insatt i ärendet, vilket uppgavs kunna påverka bedömningen och vara avgörande för djuren.

En handläggare angav att det förekommit att Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har kontaktat avdelningschefen och haft åsikter på beslut som gått verksamhetsutövare emot. Inofficiella möten mellan LRF och denna chef har hållits efter denna kontakt där enskilda handläggare har diskuterats men inte erbjudits möjlighet till att delta eller ge sin syn på saken. Den svarande handläggaren angav att om dessa händelser skulle ge en påverkan på handläggarens lön eller attityden mot handläggaren kan bedömningen av djurägare påverkas, omedvetet eller medvetet.

5.2.4 Lösningar/förebyggande åtgärder på hur hot påverkar djurskyddsbedömningarna

Det inkom totalt 17 svar på lösningar gällande hotens påverkan på bedömningarna. Av dessa svar föreslog 29 % av handläggarna att åka gemensamt två och två på kontroll, främst vid anmälningsärenden, kan förebygga att hot uppkommer. Åker de två och två på ett ärende uppgavs det öka känslan av trygghet samt att fyra ögon ser mer än två. Dessutom kan den ena prata med djurägaren samtidigt som den andre kan kontrollera djurhållningen och djuren. Av de svarande ansåg 18 % att polishandräckning underlättar bedömningen då polisens närvaro kan ge handläggaren mer tid för att utföra kontrollen och en chans att utföra kontrollen utan att hotfulla djurägare står tätt inpå och stör handläggaren.

Ett förslag som angavs var att byta ut handläggaren om denne blivit hotad för att förhindra ytterligare hot från djurägare. Det ansågs olämpligt att handläggaren ska utöva vidare kontroll av den aktuella djurhållningen om denne upplever en känsla av obehag och otrygghet. Av de svarande föreslog 12 % att utbildning i konflikthantering, kommunikation och hantering av labila personer samt hur man hanterar hot och våld kan underlätta arbetet.

En handläggare ansåg att det bör finnas bättre förberedelser inför hot samt att hotbilden ska tas på allvar av ledning, chefer och kollegor. En annan handläggare efterfrågade en kompetent ledning som ser till att arbetsmiljön är god och att arbetsbelastningen ligger på en lagom nivå. Detta för att handläggarna ska vara i god balans redan innan denne kliver in i en hotfull situation. Andra sätt att minska hotfulla situationer är, enligt de svarande, att ha överfallslarm och skyddsväst samt att vara medveten om riskerna och införa säkerhetsrutiner och stödsamtal. Någon av de svarande ansåg också att det är viktigt att djurskyddshandläggarna lär sig att ”läsa av folk”.

Av djurskyddshandläggarna ansåg 18 % att det är svårt att lösa eller förhindra hotfulla situationer och därmed hur dessa påverkar bedömningen/bedömningsförmågan av djuren och deras miljö. En handläggare uppgav att hot alltid kommer att påverka dennes bedömningsförmåga eftersom han/hon är mån om sin egen säkerhet.

5.3 Förändringar sedan övergången från kommuner till länsstyrelserna

Hälften (50 %) av de svarande ansåg att stressen har ökat efter övergången från kommun till länsstyrelse. Endast 2 % uppgav att stressen har minskat och 5 % ansåg att stressnivån är oförändrad. Efter övergången ansåg 18 % att hoten har ökat medan 1 % uppgav att hoten har minskat. Av de svarande ansåg 24 % att hotbilden är oförändrad.

6. DISKUSSION

En svarsfrekvens på 39 % för enkäten är relativt låg men det inkom ändå fler svar än vad jag förväntade mig. Med en låg svarsfrekvens går det inte att dra några generella slutsatser om vad alla djurskyddshandläggare i Sverige anser, det går endast tolka resultatet utefter vad dessa 89 svarande ansåg. Att det var en låg total svarsfrekvens kan vara en indikation i sig på att många inte hade tid att svara på enkäten. Det totala antalet svar på varje enskild fråga varierade eftersom alla enkäter inte var fullständigt ifyllda. Det kan vara en följd av att vissa handläggare inte förstod frågorna, de kanske inte hade tid att svara på alla frågor eller att de inte ville svara på alla frågor. Detta måste man ta hänsyn till om man jämför resultaten mellan de individuella frågorna då en viss svarsprocent kan fås trots att färre handläggare svarade på vissa frågor.

Att inte begränsa enkäten till ett visst antal svarande per länsstyrelse gav alla Sveriges djurskyddshandläggare chans att uttrycka sina åsikter gällande deras arbetssituation. Om ett visst antal svarande från varje länsstyrelse hade valts ut hade nog chansen för att få en bättre svarsfrekvens ökat. Studien hade dock redan då begränsats till en utvald grupp handläggare och det hade krävts ett slumpmässigt urval av vilka som skulle ges möjlighet att delta hos varje länsstyrelse. Detta hade begränsat möjligheten att studien skulle kunna säga något om vad Sveriges samtliga handläggare tycker redan innan enkäten skickats ut. Att vissa länsstyrelser var representerade i högre grad än andra i enkäten borde inte ha någon större betydelse för resultatet då en jämförelse mellan de olika länsstyrelserna inte var aktuell för denna studie. Jag har dock förstått att vissa länsstyrelser har haft en del organisatoriska och arbetsmiljömässiga problem vilket kan ha påverkat de resultat som handlar om konsekvenser av flytten från kommunerna till länsstyrelserna samt orsakerna till stress i arbetet.

Att handläggarna ansåg att de inte hinner med inplanerade rutinkontroller i önskad utsträckning är sannolikt en indikation på att arbetsbelastningen är hög. En följd av detta kan vara att handläggarna känner sig otillräckliga i sitt arbete. Den höga arbetsbelastningen och handläggarnas känsla av att vara otillräcklig på sitt arbete kan vara orsaker till att majoriteten av de svarande känt sig stressade en till flera dagar i veckan. Även hur arbetsgruppen fungerar kan ha en inverkan på stressnivån. Detta stämmer överrens med flertalet studier där forskare sett att ineffektivitet, hög arbetsbelastning och brist på samordning av arbetslaget är kopplat till upplevd stress i arbetet (Keenan & Newton 1985; Liu et al., 2007; Narayanan et al., 1999; Nixon et al., 2011). Även att många arbetar övertid kan ses som en följd av den höga arbetsbelastningen. Arbetsbelastningen kan få individen att känna en press över allt det arbete som finns att göra så att denne väljer att stanna kvar efter arbetstid.

Att jobba övertid är vanligt bland de svarande och tyder därmed på att resurserna är för få. Då svarsfrekvensen var låg kan det utifrån detta inte säkerställas den exakta bristen men otvetydigt behövs fler handläggare än idag. Trots att de arbetar övertid är det många som upplever att de inte hinner med att fullfölja sina arbetsuppgifter så som de skulle vilja. Om de inte skulle arbeta övertid kanske situationen skulle se ännu värre ut med tanke på stress och dess påverkan på djurskyddsbedömningarna.

Att majoriteten av de svarande har känt sig hotade under arbetstid indikerar att djurskyddshandläggare är ett utsatt yrke. Ett hot är ett hot för mycket oavsett hur sällan det förekommer. Att cirka en tredjedel av handläggarna känt sig hotade efter arbetstid visar att

riskan för att känna sig stressad på grund av arbetet även finns efter arbetstid. Att bli utsatt för våld sker inte i lika stor utsträckning som att bli utsatt för hot, det framgår dock inte av enkätundersökningen hur ofta det förekommer eller hur allvarligt våldet varit. Oavsett i vilken grad våld förekommer är det något som bör tas på största allvar och ett förebyggande arbete bör ständigt pågå, en nollvision bör givetvis vara målet.

Stress och hot bör, som tidigare nämnt, tas på största allvar då det var mer än var tredje handläggare av de svarande som angav att stress påverkar deras bedömningar och ungefär var fjärde som ansåg att deras bedömningar påverkades av hot. Detta riskerar inte bara att drabba djuren i de miljöer som blir kontrollerade utan även att skada trovärdigheten för länsstyrelsen och för djurskyddshandläggarna. Då många av djurskyddshandläggarna angav en hög arbetsbelastning och att många av dem inte hinner med de inplanerade rutinkontrollerna är det inte förvånande att de därför ansåg att bristen på tid påverkade deras bedömningar.

Att de inte har tid att utföra sitt arbete ordentligt och att kommunikationen med djurägaren försämras riskerar även det att påverka förtroendet för djurskyddshandläggarna bland djurägarna. Eftersom näringen efterfrågar en tydlig dialog mellan företag och myndighet har LRF tagit fram en folder med tips på hur en effektiv dialog mellan företag och myndighet kan uppnås (Effektiv dialog, 2009). I denna folder finns tips till både företagare och till anställda på myndighet för hur en dialog kan nås där båda parterna visar respekt och förståelse för varandra. Försämras djurskyddshandläggarnas kommunikation under stressade förhållanden riskerar det att skada kontakten mellan brukarna och myndigheten. Enligt LRFs folder om effektiv dialog (2009) kan djurhållaren även känna obehag om det kommer två tjänstemän vid en kontroll. Även om handläggarna känner sig säkrare under kontrollen om de åker två och två bör de vara medvetna om hur djurhållaren kan uppleva detta. En förklaring till varför de åker just två och två kan enligt LRF underlätta situationen.

För att minska den påverkan som stressen har på djurskyddsbedömningar efterfrågar handläggarna mer diskussioner både med ledning och inom arbetsgruppen efter kontroll. Detta kan jämföras med studien av Narayanan et al. (1999) där det visade sig att tre undersökta yrkesgrupper hanterade stress genom att prata med närmsta chef eller kollegor. Genom användning av checklistor kan det även förhindras att djurskyddsbedömningarna påverkas då risken minskar att handläggarna glömmer eller missar att kontrollera något i stressande situationer.

Sedan flytten från kommunerna till länsstyrelserna ansåg nästan en femtedel av djurskyddshandläggarna att hoten har ökat. Detta kan vara en bidragande faktor till att hälften ansåg att stressen ökat sedan flytten. En teori till varför det upplevs som att hoten ökat jämfört med innan överflytten kan vara att kontroller utförs i de kommuner där kontrollerna tidigare inte fungerat eller att kontrollerna har förbättrats där de tidigare var slapphänta eller gynnade brukaren. En annan teori är att länsstyrelserna utför fler kontroller efter anmälan och inte bara rutinkontroller. Trots att antalet genomförda kontroller har minskat har antalet förelägganden, omhändertagande och förbud ökat, enligt Jordbruksverkets statistik, jämfört med då ansvaret för djurskyddskontrollen låg hos kommunerna. Det totala antalet föreläggande, förbud och omhändertaganden har ökat från 1625 stycken år 2008 till 2422 stycken år 2010 (Jordbruksverket, 2011b). Detta indikerar på att hoten ökat med att anmälningsärenden ökat, det är även under anmälningsärenden som handläggarna efterfrågar att till exempel åka gemensamt två och två.

Enligt regeringens proposition om djurskyddskontroll m.m. i statlig regi (2007/08:63) skulle flytten från kommunerna till länsstyrelserna, samt den effektivisering av arbetet flytten innebar, ge handläggarna större och bättre möjligheter till att specialisera sig inom något delområde. Dock verkar det i denna studie som att de svarande handläggarna inte hinner med detta på grund av tidsbrist. Då handläggarna angett att en specialisering är något som kan förhindra att bedömningarna av djurskydd påverkas av stress är detta något man bör arbeta för att kunna införa. Diskussioner måste dock föras om var tid till specialisering ska tas ifrån då det enligt handläggarna redan är tidsbrist. En effektivisering av djurskyddshandläggarnas administrativa arbete skulle kanske kunna vara en lösning på hur man kan vinna mer tid till specialisering utan att tid till själva djurskyddskontrollerna minskas.

Utformningen av enkäten kunde ha förbättrats då många av frågorna i bakgrunds-informationen egentligen var överflödiga för denna studie. Vissa av dem var inte riktigt genomtänkta i utformningen medan andra fanns med för intressets skull. Även hur enkäten var strukturerad kunde ha förbättrats då följderna av vissa frågor var ogynnsam för vissa frågor som fanns senare i enkäten. Till exempel på frågan om handläggarna ansåg att hot påverkar deras bedömning av djurskyddet kan svarsfrekvensen vara lägre än samma fråga om stress då det tidigare i enkäten fanns frågan om handläggarna blivit utsatt för hot. Har de svarat nej på frågan om de blivit utsatta för hot kanske de har valt att svara nej på frågan om hot påverkar deras bedömningar. Det fanns även två frågor som gav liknande svar. Dessa frågor gäller hur man kan förebygga hotfulla situationer och hur man skulle kunna lösa/förebygga att hot påverkar deras bedömningar av djurskyddet. Att handläggarna valde att ange liknande svar på båda frågorna kan tolkas som att de uppfattade dem som likartade frågor och den ena kändes därför överflödig. Tanken med frågan om hur mycket handläggarna arbetar övertid var att kunna få fram hur många extra tjänster som behövs utifrån arbetad övertid. Denna uträkning blev dock inte möjlig då svarsalternativen var utformade med för stort tidsspän. Frågan indikerar ändå på att resurserna är för få.

Intressanta områden att studera vidare är skillnader i arbetssituationen mellan olika länsstyrelser och hur dessa hanterar förekomsten av hot och stress samt vilka åtgärder de gör. Det skulle även vara intressant att jämföra hur många handläggare som känt sig hotade eller blivit utsatta för hot och våld med hur många fall som rapporteras in till arbetsmiljöverket, då man kan misstänka att det förekommer ett mörkertal.

Detta arbete är ett sätt att få fram handläggarnas åsikter om vilka åtgärder som krävs för att skapa en bättre arbetsmiljö och hur man kan förhindra att bedömningarna påverkas. Åtgärderna kan leda till att bättre och noggrannare bedömningar kan göras vilket gynnar djuren som lever i de miljöer som kontrolleras.

Resultatet av detta arbete kommer att delges Jordbruksverket. Förslag till hur Jordbruksverket kan bidra till förbättringar av arbetsmiljön och till hur bedömningarna påverkas kan vara genom att anordna utbildningar i bland annat kommunikation, konflikthantering och hantering av labila personer. En effektivisering av de administrativa systemen är önskat från handläggarna och detta kommer förhoppningsvis att ske genom projekt OSKAR. Det är även viktigt att Jordbruksverket fortsätter att delta i kurser kring bedömning av djurskydd för olika djurslag anordnade av SCAW (Swedish Centre for Animal Welfare). Detta för att bidra till att likrikta bedömningarna och öka tryggheten hos handläggarna då de ska göra sina bedömningar, vilket kan ske under både stress och press. Det är även viktigt med bra och tydliga vägledningar och checklistor för bedömningar av

djurskyddet. Om det är lämpligt kan vägledningar tas fram om hur stress, hot och våld kan hanteras på arbetsplatsen men även om hur de kan förhindras. Då Jordbruksverket är ytterst ansvariga för det nationella djurskyddet kan de uppvakta regeringen och avisera att kontrollresurserna är för få.

Förhoppningsvis kan denna rapport användas som en grund för vidare utredningar inom området och på så sätt nå fram till åtgärder vilka kan minska den stress som idag förekommer i en djurskyddshandläggares arbetssituation. Kanske kan några av de åtgärder som här föreslagits förfinas och sedan implementeras i organisationen som till exempel tydligare vägledningar och checklistor, mer utbildning samt ökat samarbete och diskussioner inom arbetsgruppen. Genom denna studie ges även en inblick i hur arbetssituationen verkligen upplevs av de som arbetar operativt med djurskydd samt deras förslag till förbättringar.

7. SLUTSATSER

Resultaten i denna studie visar att majoriteten av djurskyddshandläggarna känt sig stressade i sitt arbete, de ansåg att arbetsbelastningen är hög och att de ofta känt sig otillräckliga i sitt arbete. Det förekommer att handläggarna blir utsatta för hot och våld, men våld förekommer inte i samma utsträckning som hot.

Runt hälften av handläggarna angav att stress och hot påverkar deras förmåga att göra djurskyddsbedömningar då det är tidsbrist för att hinna med att utföra kontrollerna ordentligt och då koncentrationsförmågan försämras ökar risken för att göra misstag. De lösningar som de såg är bland annat mer resurser, effektivare administrativa system och ett ökat samarbete vid kontroller.

Hälften av de svarande handläggarna ansåg att stressen har ökat sedan flytten av ansvaret för djurskyddet från kommunerna till länsstyrelserna. En femtedel uppgav att hoten ökat medan nästan en fjärdedel ansåg att hotbilden är oförändrad.

8. TACK!

Jag vill börja med att tacka alla de djurskyddshandläggare runt om i Sverige som tog sig tid till att svara på min enkät. Utan deras åsikter hade inte detta arbete blivit fullt lika intressant. Eva Erikmarck (Länsstyrelsen Västmanlands län) ska ha ett tack för all hjälp under arbetets gång. Tack Alexandre Barchiesi (Jordbruksverket) för att du tog dig tid till ett väldigt givande och intressant samtal samt för all hjälp och information. Tack även till er andra som ställt upp och varit hjälpsamma under arbetets gång.

Min handledare, Frida Lundmark, har varit ovärderlig som stöd under arbetsprocessen. Hon ska ha ett stort tack för all den hjälp och det engagemang hon visat för mitt ämne vilket var väldigt motiverande för mig. Tack för att du trodde på min idé!

9. REFERENSER

- Djurskydd med helhetssyn. 2006. Promemoria dnr Jo2006/3300. Jordbruksdepartementet. Stockholm.
- Effektiv dialog – tips för bättre kontakt mellan företag och myndighet. 2009. Lantbrukarnas Riksförbund. Stockholm
- Ett förbättrat djurskydd. 2000. Jordbruksdepartementet. Stockholm. (Statens offentliga utredningar 2000:108)
- Jordbruksverket. 2001-04-04. Yttrande över betänkandet ”Ett förbättrat djurskydd” (SOU 2000:108). Dnr 34-874/01.
- Jordbruksverket. 2008a. Nyhetsbrev projekt ELOF – djurskyddskontroller m.m. Nr 1.
- Jordbruksverket. 2008b. Nyhetsbrev projekt ELOF – djurskyddskontroller m.m. Nr 2.
- Jordbruksverket. 2009. Nyhetsbrev projekt ELOF – djurskyddskontroller m.m. Nr 6.
- Jordbruksverket 2011a:
http://www.jordbruksverket.se/formedier/nyheter/nyheter2011/projektskageeneffektivoc_hlikvardigdjurskyddskontroll.5.4bdd0ace12e454f491d8000546.html, använd 2011-04-14.
- Jordbruksverket 2011b:
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/djurskydd/statistikoverdjurskyddskontroller/statistik20002009.4.795c224d1274198ffc280001941.html>, använd 2011-04-11.
- Keenan, A. & Newton, T.J. 1985. Stressful events, stressors and psychological strains in young professional engineers. *Journal of occupational behaviour*. 6, 151-156.
- Liu, C., Spector, P.E. & Shi, L. 2007. Cross-national job stress: a quantitative and qualitative study. *Journal of organizational behavior*. 28, 209-239.
- Narayanan, L., Menin, S. & Spector, P.E. 1999. Stress in the workplace: a comparison of gender and occupations. *Journal of organizational behavior*. 20, 63-73.
- Nixon, A.E., Mazzola, J.J., Bauer, J., Krueger, J.R. & Spector, P.E. 2011. Can work make you sick? A meta-analysis of the relationships between job stressors and physical symptoms. *Work & Stress*. 25, 1-22.
- Paulhan, I. 1992. The concept of coping. *Annee Psychologique*. 92, 545-557.
- Pugliesi, K. 1999. The consequences of emotional labor: effects on work stress, job satisfaction and well-being. *Motivation and emotion*. 23, 125-154.
- Regeringens proposition 2004/05:72. Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn. Jordbruksdepartementet. Stockholm.
- Regeringens proposition 2007/08:63. Djurskyddskontroll m.m. i statlig regi. Jordbruksdepartementet. Stockholm.
- Riksdagen 2011a:
<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=11015&id=3360>, använd 2011-04-13.
- Riksdagen 2011b:
<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=7175&nr=17&utsk=MJU&rm=2007/08>, använd 2011-05-03.
- Riksrevisionen (RiR) 2003:1. ”Hur effektiv är djurskyddstillsynen?”. Riksdagstryck. Stockholm.

Enkät

Djurskyddshandläggarnas arbetssituation med tanke på hot, våld och stress och hur det påverkar deras djurskyddsbedömningar

Beskrivning

Denna enkät ingår i ett kandidatexamensarbete på Etologi- och djurskyddsprogrammet på SLU i Skara. Du kommer vara helt anonym. Enkäten är öppen till och med 21 april.

Syfte

Syftet med denna studie är att ta reda på hur djurskyddshandläggarna/-inspektörerna upplever sin arbetssituation med tanke på stress, hot och våld och hur de anser att det påverkar deras djurskyddsbedömningar.

Användningsområde

Det har under den senaste tiden varit uppmärksammat i media kring att djurskyddshandläggarna/-inspektörerna inte hinner med alla kontroller och diskussion har förts kring de medel som är avsatta för kontrollen. Det görs även många utredningar om bland annat effektivare tillsyn och om själva kontrollen. Dock har ingen direkt frågat de verksamma djurskyddshandläggarna/-inspektörerna om hur de upplever sin arbetssituation med tanke på bland annat stress. Detta arbete kommer att lämnas till Jordbruksverket så att de kan ta del av rapporten och därigenom åsikter från verksamma djurskyddshandläggare/-inspektörer.

Ansvarig utgivare

Helena Wästerlund

Del 1. Bakgrund

*1.1 Vilken Länsstyrelse är du anställd vid?

Ev kommentar:

*1.2 Vilken utbildning har du?

- Miljö- och hälsoskydd
- Agronom
- Lantmästare

- Biolog
- Etologi- och djurskyddsprogrammet

Annat

Ev kommentar:

*1.3 Hur länge har du arbetat som djurskyddsinspektör/-handläggare?

*1.4 Har du innan 1/1 2009 jobbat som Djurskyddsinspektör på kommunal nivå?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

*1.5 Hur många anställda djurskyddsinspektörer/-handläggare är ni på er länsstyrelse?

Ev kommentar:

Del 2. Arbetsituation

***2.1 Hur anser du att din arbetsbelastning är?**

Låg 1 2 3 4 5 *Hög*

Ev kommentar:

***2.2 Brukar du jobba över arbetstiden?**

- Aldrig
- 1 till och med 5 timmar per vecka
- Över 5 till och med 10 timmar per vecka
- Över 10 till och med 15 timmar per vecka
- Över 15 till och med 20 timmar per vecka

Ev kommentar:

***2.3 Hur anser du att arbetsgruppen fungerar?**

Dåligt 1 2 3 4 5 *Bra*

Ev kommentar:

*2.4 Hur ofta känner du dig stressad med anledning av arbetet?

- Varje dag
- Flera dagar i veckan
- En dag i veckan
- Varannan vecka
- En gång i månaden
- Aldrig

Ev kommentar:

*2.5 Hinner du med alla de rutinkontroller som är inplanerade?

Aldrig 1 2 3 4 5 *Alltid*

-
-
-
-
-

Ev kommentar:

*2.6 Känner du dig ofta otillräcklig i ditt arbete?

Aldrig 1 2 3 4 5 *Mycket ofta*

Ev kommentar:

*2.7 Har du känt dig hotad på arbetstid?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

2.8 Hur ofta har du känt dig hotad?

Om du svarade "Nej" på föregående fråga, gå vidare till nästa.

- Flera gånger i månaden
- En gång i månaden
- Flera gånger i halvåret
- En gång i halvåret
- En gång per år
- Mer sällan

Ev kommentar:

2.9 Om du känt dig hotad, hur anser du att man kan förebygga dessa situationer?

Om du inte känt dig hotad, gå vidare till nästa fråga.

- Man begär handräckning av polis om man misstänker/vet att den man ska kontrollera kan uppträda hotfullt
- Man åker inte ensam på kontroll
- Man har mer regelbunden kontakt med djurägarna (i syfte att känna varandra bättre)
- Annat

Ev kommentar:

*2.10 Har du någon gång känt dig hotad efter arbetstid med anledning av jobbet?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

*2.11 Har du blivit utsatt för våld under arbetstid eller med anledning av jobbet?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

*2.12 Hur anser du att situationen med stress och hot har förändrats sedan övergången från kommun till Länsstyrelsen?

Flera kryss kan anges.

- Stressen har ökat
- Stressen har minskat
- Stressen är oförändrad
- Hoten har ökat
- Hoten har minskat
- Hotbilden är oförändrad

Ev kommentar:

Del 3. Bedömningar av djurskydd

*3.1 Upplever du att stress påverkar din bedömning/bedömningsförmåga av djuren och deras miljö?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

3.2 På vilket sätt påverkar stress din bedömning/bedömningsförmåga?

Om du svarade "Nej" i föregående fråga gå vidare till nästa.

3.3 Hur skulle man kunna lösa/förebygga att stressen påverkar din bedömning/bedömningsförmåga?

Om du inte svarade på föregående fråga, gå vidare till nästa.

*3.4 Upplever du att hot påverkar din bedömning/bedömningsförmåga av djuren och deras miljö?

- Ja
- Nej

Ev kommentar:

3.5 På vilket sätt har hot påverkat din bedömning/bedömningsförmåga?

Om du svarade "Nej" i föregående fråga gå vidare till nästa.

3.6 Hur skulle man kunna lösa/förhindra att hoten påverkar din bedömning/bedömningsförmåga?

Om du inte svarade på föregående fråga, gå vidare till nästa.

Tack för ditt deltagande i studien!